

նակէ զՔրիստոս եւ հեղեղատն զօրէնքն, որ պակասեցաւ 53: Եւ ազոաւու[ք] նշանակին Հրէից քահանայքն: Մտոյն հանապազորդ զոհն առաւօտեան եւ յերեկոյեան: Եւ հացն նուիրականն էր: Ըմպէր ի հեղեղատն 54, զի ի պահպանութիւն օրինացն կայր, թրիատութեամբ եւ այլովք: Եւ ի դալուսան Քրիստոսի ցամաքեցաւ օրէնքն, որպէս ասէ Տէր. ամենայն օրէնք եւ մարգարէք մինչեւ ցՅովաննէս 55: Եւ ասէ Տէր ցԵսայի. մի մատուցաներ ինձ այլ եւս զոհ, զի ընդունայն է եւ խունկ ձեր պիղծ են ինձ. դամազլուրիս է եւ զչարաթս ձեր ոչ ընդունիր 56: Եւ յայնժամ Եզրիա գնաց ի Սարեփթա: Սարեփթայն այրեցեալ թարձմանի: Քրիստոս եկն ի Սարեփթա՝ յորժամ էանց ստաքելովքն իւրովք ի հեթանոսս, որք հրով մեղացն այրեցեալք էին 57, որպէս ասէ Յեսայի. ամենեքեան զուրք վառեալք հրով եւ բոցով 58: Կինն Սարեփթայի 59 նշանակէ զեկեղեցի հեթանոսաց, եւ կամ զսուրբ Կոյսն: Եւ նկանակ հաց 60 նշանակէ զսկսբունք հաւատոյն: Իսկ եւ ալիւրն 61 նշանակէ 62 զզործս ողորմութեանն: Իսկ սափորն նշանակէ զսփրաս ողորմածացն, երկու կրկուան, որով եփի հացն 63, նշանակէ զվերին եւ զներքին մասն բանականին, կամ նշանակէ զօրէնսն եւ զմարգարէսն: Կերիցուք եւ մեռցուք 64: Մեք ուտեմք զի կեցցուք, սա եւ ուտէ զի մեռանի, զի հանձարն հեթանոսաց զմահ զործէ: Եւս հացով հաւատն, իսկ կայծակամբն սէրն եւ ապաշխարութիւնն նշանակի, որպէս ասէ Յոր. վասն այսորիկ զիս յանդիմանեմ եւ ապաշխարեմ յորժամ ի փոշի եւ յածիւնն նստիմ 65: Եւ նախ Եզրիա արար եւ ապա իւրն եւ որդոցն 66, զի դարձ մեղաւորին նախ քարոզողին համարեցի եւ ապա դարձելոցն վարձատրութեանն 67: Եւ սափորն ալիւրն 68 ոչ պակասե-

53 Vgl. daselbst vs 7.
54 Vgl. Ps. 109, 7.
55 Mt. 11, 13.
56 Is. 1, 13.
57 Verbessert aus լիւնէին.
58 Vgl. Is. 50, 11.
59 Vgl. 3 Kön. 17, Off.
60 Daselbst vs. 13.
61 Daselbst vs. 12.
62 Hs: նշանակին.
63 Vgl. 3 Kön. 17, 12.
64 Daselbst.
65 Job 42, 6.
66 3 Kön. 17, 15.
67 Hs: վարկարարութիւնն.
68 Hs: ալիւրն.

ցաւ 69 մինչեւ եւս Տէր անձրեւ, այսինքն շնորհքն ոչ պակասի ի սրտից ընտրելոցն, մինչեւ հասցեն ի փառսն, որ է անձրեւ երկնային: Նոյնպէս Ելիսէ 70 զՔրիստոս նշանակէ, իսկ նէման զհեթանոսս զլեցեալսն զլիաւոր մեղօք: Զուրն Յորդանանու 71 զմկրտութիւնն նշանակէ, յորմէ առեալ եմք զեօթնարփեան շնորհքն: Իսկ զեկեղական մեքըն 72 զվաճառող[ս] խորհրդոցն նշանակին, որք եւ բորտին իսկ:

Zu vs. 5 vgl. Berengaudus, 911—913 — զի նոճն Լիբանանու նմանեցաւ զուպի ի հովիտս մեր. Das ist eine Anspielung auf eine Stelle aus der Sequenz „Laetabundus“, die im Dominikanerritus wie auch im Missale der Unitoren von Q̄rnay (vgl. die arm. Hs 106, Suppl. arm. 71, der Bibl. Nat. in Paris, Fol. 19b) in der Tagesmesse am Weihnachtsfest gelesen wird: *cedrus alta Libani conformatur hysopo, valle nostra.* — Եւ Սողոմոն խօսեցաւ... այսինքն յատուածութեանն եւ մարգկութենէն Քրիստոսի. Vgl. etwa Rabanus Maurus, *Allegoriae* Migne Pat. Lat. 112, 891. — Մինչեւ մկրտանցին ի կատարածի աշխարհի, ի լրումն հեթանոսաց. Vgl. Bruno von Asti Migne Pat. Lat. 164, 439.

Zu vs 6 vgl. Berengaudus, 913—914. — Եւ ձէթ եւ գինի, այսինքն օժեալք Հոգւով Սրբով եւ ուրախացեալքն ի Քրիստոս. Vgl. Martinus von León, Migne Pat. Lat. 209, 336: *qui sunt refecti vino, id est Spiritu Sancto, uncti.* — ոչ վնասին ի սատանայէ եւ ի նեոնէն. Weicht ab von Berengaudus: *ne laeseris, cum ad iudicantium veneris.* — Երեք լիար դարոյն նշանակն զօրէնքն, զմարգարէքն եւ զիմացունիւր. Einerseits stimmt die abweichende Lesart «երեք լիար», welche der Armenier hier überall gibt, auffallend überein mit der für Berengaudus, Migne Pat. Lat. 17, 913, Anm. 71, als Variante bezeugten Lesung: *et per tres libras hordei.* Andererseits erklärt Bereng.: *Et per tres bilibras* (so bei Migne, 914, im Text) *hordei Vetus Testamentum possumus accipere, eo quod in tres portas ab Hebraeis dividatur: in Prophetas, in Legem, in Hagio-grapha.* Nachher aber läßt er dieses folgen:

69 3 Kön. 17, 6.
70 Vgl. 4 Kön. 5.
71 Daselbst vs. 10, 14.
72 Daselbst vs. 20—27.

Tres ergo librae hordei duplicantur, ut ad senarium, qui perfectus est numerus, perveniant, cum Vetus Testamentum primo historialiter, postea spiritaliter intelligitur. Der Reportator dürfte diese Subtilität wohl nicht richtig verstanden haben.

Zu vs 7 vgl. Berengaudus, 915—920. — յորժամ էրաց զմիտս աշակերտացն իմանալ զգիրս. Abweichend von Bereng.: *quando intelligentiam prophetarum doctoribus ecclesiae proebuit.* Zu vergleichen ist hier wohl vielmehr Albert der Große, der, 563A, zu Apok. 5, 2, von der Eröffnung der Siegel im allgemeinen sagt: *sigilla reservavit, quando aperuit discipulis sensum ut intelligerent scripturas.* — Այսինքն զոր ինչ արար Դաւիթ ընդ Գողթաթու, եւն. Die ungeschickte Übergangsformel dürfte vom Reportator herrühren. — Եւ հրեշտակքն հաց եւ ջուր. Dieser biblische Zusatz stammt aus einer anderen Episode der Eliasgeschichte, nämlich aus 3 Kön. 19, 6—7. Die Pluralform «հրեշտակքն» ist nicht richtig und wohl auch das nachfolgende Zitat aus Mt. 4, 11 veranlaßt. — Կինն Սարեփթայի նշանակէ զեկեղեցի հեթանոսաց եւ կամ զՍուրբ Կոյսն. Hier, wie an mehreren anderen Stellen dieses Kommentars, wird eine mariologische Deutung eingeschaltet, von der Bereng. und die älteren Lateiner noch nichts wissen. — Երկու կրկուան, որով եփի հացն, նշանակէ զվերին եւ զներքին մասն բանականին, կամ նշանակէ զօրէնսն եւ զմարգարէսն. Nach Bereng. 918, bedeuten die zwei Holzstücke die „errores gentilium“ inso weit sie einerseits aus der Philosophie, andererseits aus der Dichtung ihren Ursprung haben. — Իսկ կայծակամբն սէրն եւ ապաշխարութիւնն նշանակի. Auch hier hat der Berengaudustext durch ungeschickte Kürzung gelitten. Nach B. deutet nämlich die Asche (es handelt sich ja 3 Kön. 17, 13 um einen „subcinericus sanis“) auf Buße, und daran schließt sich dann der Text aus dem Buche Job. — մինչեւ հասցեն ի փառսն, որ է անձրեւ երկնային. Berengaudus: *usque dum Dominus ad iudicium cum omnibus sanctis veniat.* Vgl. aber Rupert von Deutz, Migne Pat. Lat. 167, 1242. — Իսկ նէման զհեթանոսս զլեցեալսն զլիաւոր մեղօք; vgl. Isidor von

Sevilla, Migne Pat. Lat. 83, 13. — Իսկ զեկեղական մեղքն զվաճառողս խորհրդոցն նշանակին. Bereng. sagt: *eos designat, qui doctrinam suae praedicationis hominibus vendunt.* Vielleicht eine polemische Spitze gegen die nichttunierte armenische Geistlichkeit, der von den Unitoren Simonie bei der Sakramentenspendung vorgeworfen wurde.

(Schluß folgt.)

Ս. ՆԵՐՍԷՍ ԵՆՈՐՀԱՆՈՅ

ԳՈՎԵՍ Ի Ս. ԱՍՏՈՒԵԾՆԵՐԵՆ Ի ԽՆԳՐՈՅ ՄԵԾԻՆ ԹՈՐՈՍԻ

Ս. Աստուածածնի նուիրուած այս Գովեստի տաղս պահուած է Երեւանի Պետական Թանգարանի Թ. 372 Գանձարան-Տաղարանին մէջ, որ զբուած է ԺԳ. դարու երկրորդ քառորդին, հաւանօրէն Երզնկայէ ծագած պաշտօնագր-օրինակի մը վրայէն: Իր ամբողջութեան մէջ անձանօթ էր տաղս:

Տաղին խորագիրն եւ սկզբնաւորութիւնն է.

Աստուածածնին Գովեստ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ ասացեալ:

Նոր երկինք յերկրի արվույն պարունող,
Ծագողի ծագող...
Վ. Իմանալի սերորէ, Բանին աթոռ քերորէ...
Վ. Երբորդութեան անկին յաւէտ ի նոյն միշտ էին:

Տնակապ գրբըր կը յողեն.
ՆԵՐՍԷՍԻ ԳՈՎԵՍ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԵՆԻ Ի ԽՆԳՐՈՅ ՄԵԾԻՆ ԹՈՐՈՍԻ Է.
= Երեւան, Պետ. Թանգ. Թ. 372, թղ. 266ա—268ա:

Տաղս ամբողջութեամբ թէպէտ այս ձև-տաղրին մէջ միայն պահուած է, բայց անկէ մասեր կը գտնուին ուրիշ Գանձարաններու եւ Տաղարաններու մէջ ալ:

Ա. Մասը, որուն տուները կը կապեն «Ներսէսի» ունինք Երեւանի Թ. 372, թղ. 54ա—55բ: Պարիս, Աղգ. Մատ. Թ. 79, թղ. 335ա (ասկէ օրինակուած՝ Վենետիկ, Թ. 294, թղ. 81ա. Սարգիսեան, Յուլիան, էջ 1068): Վենետիկ, Տաղարան, ԺԲ. էջ 4: Ասկէ տպագրուած է՝ Տեանն Ներսիս Բանք չափաւ, Վենետիկ, 1830, էջ 366:

